

INHOUDSOPGAVE KATBLAD NR 99, FEBRUARI 2011

Redactioneel	1
De Opleidingscommissie Taalwetenschap (OC)	2
Studievereniging VOS	6
Posterfestival	7
Aankondiging lustrum9	9
Nieuwe ACLC-promovendie stellen zich voor	10
ACLC-promoties begin 2011	12
Interessante of grappige dingen over taal	15
Aha! Een proefpersoon	23

REDACTIONEEL

Ingrid van Alphen, die al jarenlang het Katblad redigeert, doet het momenteel op last van de dokter wat rustiger aan. Jan Hulstijn heeft haar taak voor dit nummer overgenomen.

Nummer 100 zal verschijnen bij het drievoudig lustrum van Fonetiek, Taalwetenschap en Gebarentaalwetenschap, op 28 mei 2011, dan weer onder redactie van Ingrid van Alphen. *Ik wil graag alle studenten en medewerkers danken die gereageerd hebben op mijn oproep een bijdrage te leveren aan nummer 99.*

De prachtige Voor- en Achterkat zijn gemaakt door de kleinkinderen van Anne Baker: Fay en Liam.

De OC! De OC? De OpleidingsCommissie (OC)!

Zoals dat gaat in het taalgebruik: hoe frequenter het woordgebruik, hoe korter het woord wordt (een van Zipfs wetten). Voor ingewijden – ‘veel-gebruikers’– is het de OC; zij hebben aan twee syllaben genoeg. Als je (nog) wat minder ingewijd bent, is het prettig om te weten dat het om de *Opleidingscommissie* gaat.

Wat is de opleidingscommissie? Dit is een bij de wet ingestelde commissie die de decaan van de faculteit en het hoofd Onderwijs van een departement (voor ons Taal- en Letterkunde) adviseert over allerlei onderwerpen die met het onderwijs te maken hebben. Elke opleiding van de Faculteit heeft een OC, zo ook Taalwetenschap (incl. Gebarentaalwetenschap). De OC bestaat uit evenveel studenten als docenten. Hun aantal is normaal gesproken afhankelijk van de omvang van de opleiding, maar omdat onze opleiding veel geleidingen kent, hebben we vijf studentleden en vijf stafleden. In vergelijking met andere opleidingen is onze OC betrekkelijk groot. Belangrijk is dat binnen de OC studenten een officiële stem hebben (zie voor meer over medezeggenschap: <http://student.uva.nl/atw/medezeggenschapatw.cfm>).

De huidige OC Taalwetenschap (incl. GTW) bestaat uit: Jael Bootsma, Samantha Buijink, Gisela Govaart, Steffie Delsing, Theodoortje Stuyling de Lange (studentleden) en Ingrid van Alphen (vz), Paul Boersma, Roland Pfau, Rob Schoonen (wnd vz), Norval Smith (stafleden).

De OC-vergaderingen verlopen altijd in goede harmonie, omdat we allemaal het zelfde doel hebben: goed en effectief onderwijs binnen de randvoorwaarden die de Faculteit biedt. De studentleden zitten weliswaar op persoonlijk titel in de OC, maar zijn afkomstig uit verschillende ‘jaargangen’ en van beide trajecten (TW en GTW). Evenals de stafleden.... Voor OC-leden is het belangrijk goed op de hoogte te zijn van wat er in de opleiding en in modules gebeurt. Voor studenten kan het nuttig zijn om te weten wie ze aan kunnen spreken als ze vragen of opmerkingen hebben. Mede daarom presenteren de studentleden zichzelf hieronder. Niet alleen door foto’s, maar ook door ervaringen met de OC te beschrijven. Een enkel stukje is al eens eerder verschenen, maar verdient het om nog eens onder de aandacht gebracht te worden, i.e. waarom het nuttig is om evaluaties in te vullen (Jael Bootsma), andere zijn nieuw, zoals hoe je op het OC-werk voorbereid wordt (Gisela Govaart en Steffie Delsing) en hoe een oud-OC-lid (Ulrika Klomp) terugkijkt op haar lidmaatschap van de OC (door Theodoortje van Stuyling de Lange).

Rob Schoonen

(wnd voorzitter, oc-taalwetenschap-fgw@uva.nl)

Wat vind jij?

- 1. Tim**
- 2. Freek/Emiel**
- 3. Joost?**

In de laatste jaren van de basisschool was het een populaire activiteit: top tienen te maken van exemplaren van het andere geslacht. Lijstjes werden grondig overlegd en

waren allerminst bindend: een verkeerde trui of domme vraag in de klas en 't was gedaan met iemands hoge notering. Deze lijstjes leverden doorgaans niets op en dienden weinig doel: de activiteit op zich verschaft plezier en stof voor eindeloze discussies.

Minder uitgesproken beoordeel je al je hele leven je leermeesters. Van favoriete leidster op de peuterspeelzaal ('omdat ze zo lekker rook') tot beste meester in groep 4 ('vanwege zijn spannende verhalen'). Steeds meer inhoud sijpelde die beoordelingen binnen: de didactiek, de inhoud en het lesmateriaal begonnen zwaarder te wegen.

Als (gebaren)taalwetenschapstudent wordt er aan het eind van elk semester expliciet om je mening gevraagd: wat vind je van vak X, van docent Y? Het invullen van deze 'lijstjes' is zinvol. De antwoorden worden verzameld en zo wordt voor elk vak en elke docent een profiel opgemaakt, waar aan af te lezen valt hoe vak en docent zijn bevallen. Deze resultaten worden vertrouwelijk besproken in de OC. In veel gevallen is het een kwestie van 'ga zo door', maar als dat nodig is wordt er actie ondernomen: een docent wordt aangesproken op zijn slechte bereikbaarheid per mail, referaten van een vak worden geschrapd om op die manier de docent meer aan het woord te laten, etcetera. Op die manier wordt de opleiding constant bijgeschaafd.

Jouw mening en bevindingen zijn waardevol voor de opleiding. Het is de gemakkelijkste manier om als student invloed uit te oefenen op de gang van zaken. En zeker in een relatief kleine opleiding als de onze, tellen jouw op- en aanmerkingen mee!

Jael Bootsma

student taalwetenschap – lid Opleidingscommissie

Vorbereid aan de slag

Als nieuw oc-lid word je uitgenodigd voor twee bijeenkomsten, die voor alle (nieuwe) oc-leden van de faculteit Geesteswetenschappen toegankelijk zijn. De eerste bijeenkomst was een training, en werd gegeven op 15 oktober, door training- en adviesbureau TAQT. Het was een training om de kneepjes van het vergaderen te leren, en om de rol van de oc binnen de universiteit duidelijk te maken. Er werd verteld welke invloed de oc heeft, en welke rechten en plichten de oc volgens de wet heeft.

Eerst was er een algemene inleiding, en vervolgens werden we in twee groepen ingedeeld. In deze groepen kregen we uitleg over vergadertechnieken. Het was erg leuk om te merken hoe veel regels er bestaan voor vergaderen, en hoe gestructureerd een vergadering dus zou kunnen verlopen. Er werd, gelukkig voor de oc Taalwetenschap, wel benadrukt dat een vergadering ook best een informele tint mag hebben, zonder daarmee een slechte vergadering te zijn.

Vervolgens hebben we zelf geoefend met vergaderen: we kregen de opdracht om een aantal stellingen over vergaderen in korte tijd op volgorde van belangrijkheid te zetten. Na afloop werd besproken hoe deze vergadering was verlopen, en er werden tips gegeven om mee te nemen naar onze oc's. Dit was erg leerzaam!

Wij vonden de traing allebei erg nuttig, en ook leuk. De cursusleiders waren goed, en erg enthousiast, en de informatiefolder zat ook goed in elkaar. We hebben veel informatie gekregen, die we de rest van ons leven nog zullen kunnen gebruiken, zeker niet alleen tijdens oc-vergaderingen.

De tweede bijeenkomst was een introductiebijeenkomst, en was op 12 november, en werd gegeven door Eva Overman (Junior Beleidsmedewerker Onderwijs). Tijdens deze bijeenkomst werd een aantal algemene zaken besproken, zoals hoe je adviezen opstelt. Verder is er gesproken over de herstructurering van het onderwijs. Deze bijeenkomst had een beetje overlap met de eerste bijeenkomst, maar dat was niet zo erg want er waren ook mensen die niet bij beide trainingen aanwezig konden zijn. Na deze trainingen was voor ons veel duidelijker wat we kunnen verwachten van ons oc-lidmaatschap, vooral omdat de plek van de oc binnen de universiteit duidelijker is gemaakt. We hebben allebei veel zin in het komende half jaar (en eventueel volgend jaar) in de oc Taalwetenschap.

Steffie Delsing en Gisela Govaart

studenten
taalwetenschap – leden
Opleidingscommissie

Van iemand die het weten kan...; -een interview.

Wat is je naam?

Ulrika Klomp

Wat studeer je?

Ik doe de docentenopleiding NGT in Utrecht.

Wanneer en hoe lang zat je in de OC?

Van september 2009 tot en met augustus 2010, 1 jaar dus.

Waarom ging je in de OC?

Ik werd ervoor gevraagd, en het leek me leuk om op een andere manier met de opleiding bezig te zijn. Het leek me ook leuk om ervaring op te doen met zo'n adviesorgaan, maar wat me vooral aansprak was dat de OC echt dingen kan veranderen / verbeteren.

Waarom ging je uit de OC?

Omdat ik mijn bachelordiploma had gehaald en niet doorging met de master. Als ik wel door was gegaan aan de UvA had ik er wel in willen blijven.

Hoe wist je dat de OC bestond?

Ik had er e-mails over gekregen, en ik had erover gehoord van een aantal studenten en docenten.

Heb je iets kunnen doen/voor elkaar kunnen krijgen?

Ja, ik herinner me vooral verbeteringen bij verschillende vakken naar aanleiding van de vakevaluaties. Als veel mensen over bijvoorbeeld de stof, de leraar of een tentamen klaagden, bespraken we altijd wat we daar aan zouden kunnen doen. Meestal kwam er dan een gesprek met de leraar uit en besloot hij/zij het een en ander aan te passen. Er was ook een keer een probleem met de tentamenroosters, waarbij het tentamenrooster van de minor tweede-taalverwerving niet naast het tentamenrooster van de (gebaren)taalwetenschap-opleiding was gelegd en er hierdoor erg veel tentamens en deadlines op dezelfde dagen waren. Hierbij is de OC ook ingeschakeld (helaas was dat een samenloop van meerdere omstandigheden en kon er op dat moment niet meer zoveel aan worden gedaan, maar er waren wel meerdere partijen bij betrokken die daardoor aan het denken werden gezet :))

Wat heb je er aan gehad?

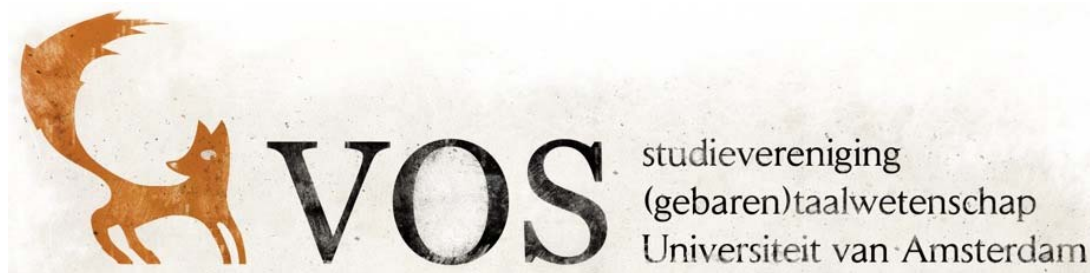
Ik heb nu meer inzicht in hoe de opleidingen Taalwetenschap en Gebarentaalwetenschap in elkaar steken, en ook meer inzicht in welk bestuurs- / adviesorgaan waar over beslist. Ook heb ik een vergaderworkshop gedaan, dat was wel leerzaam. Je leert tijdens de vergaderingen en het voorbereiden ook om kritisch te kijken naar dingen die je misschien eerst gewoon accepteerde, toetsvormen bijvoorbeeld. En je leert natuurlijk dat er meerdere kanten aan de zaak zijn, je bent er voor de studenten én voor de leraren.

Hoe was de ervaring?

Ik vond het erg leuk. Dit kwam natuurlijk deels door de groep, het was prettig samenwerken met de studenten en docenten die er toen zaten. Maar het was ook vooral fijn om te merken dat de tentamenroosters, vakbeschrijvingen, het examenreglement en de vakevaluaties iedere keer weer grondig door zo'n groep mensen wordt bestudeerd en dat er ook naar je opmerkingen (en de opmerkingen in de evaluaties) werd geluisterd. Hierdoor kreeg ik als student echt het gevoel dat ik mijn rechten had en dat daar ook door anderen op werd gelet.

Heb je tips voor huidige OC-ers?

Hm... blijf je bekend maken, omdat het erg belangrijk is dat er genoeg studenten en docenten in de OC zitten! Ook is het voor veel studenten nuttiger en leuker dan ze in eerste instantie denken, vermoed ik.

VOS bestaat al sinds 2 december 1999. Als studievereniging van taal- en gebarentaalwetenschap organiseren we dus al ruim tien jaar activiteiten voor onze leden! Natuurlijk niet steeds met hetzelfde bestuur. Het bestuur bestaat dit jaar uit Gwenda Frederiks (voorzitter), Suzanne Verwoerd (secretaris), Sheean Spoel (penningmeester), Hester Heres Diddens (PR) en Dorka Vermeulen (NGT-coördinator).

We hebben inmiddels al één semester achter de rug en er is dus al een hoop gebeurd. Dit jaar begon al goed met de opzet van een nieuwe website. Informatie over de studievereniging en het bestuur, aankomende activiteiten – met in het bijzonder de studiereis – en verslagen daarvan, kun je daarop vinden.

VOS organiseert eens in de zoveel tijd een borrel, die altijd weer erg gezellig is. De wekelijkse Pubquiz is echter nog een veel groter succes. Bijna elke week maandag komt een aantal leden en bestuursleden bij elkaar in café Gollem op de Overtoom. Met ons team *Zorro* (Spaans: 'Vos') maken we de pittige vragen, die gaan over de meest uiteenlopende onderwerpen. Het is een flinke uitdaging en bovendien ontzettend gezellig!

Na de Algemene Ledenvergadering en bestuurswissel vond het jaarlijkse kennismakingsetentje plaats, waar de nieuwe eerstejaars taalwetenschappers kennis kunnen maken met elkaar en studenten uit andere jaren, en andersom natuurlijk. Daarna was de open dag op het Instituut voor Nederlandse Lexicologie. We kregen van Leiden een indruk als een gezellige studentenstad en hebben ons die middag erg vermaakt met testjes en interessante lezingen op het instituut.

Een groot succes was de filmavond op 17 november, met de première van 'Verloren Geluiden'; een documentaire over twee mensen die horend zijn geboren, maar plotseling doof werden. Er waren gebarentaalwetenschappers, taalwetenschappers en docenten aanwezig. Er werd gegeten, gedronken, gediscussieerd en natuurlijk na afloop geborreld!

Het Groot Dictee der Nederlandse Taal hebben we dit jaar groots aangepakt. Op 15 december organiseerden we samen met Helios (studievereniging Neerlandistiek) een avond in het teken van het Dictee, waarop verschillende studieverenigingen uit Amsterdam en daarbuiten met hun leden aanwezig waren. Na het dictee werd er geborreld in een nabijgelegen café terwijl een aantal nakijkers hard aan de slag gingen om alles zorgvuldig na te kijken. De winnaar had slechts 19

fouten en kreeg voor de derde keer op rij een beker!

VOS is verder erg betrokken bij de strijd tegen de bezuinigingen op het Hoger Onderwijs. Bij verschillende demonstraties waren Vossers aanwezig en enkele presteerden het om tijdens de studiemarathon twaalf uur achter elkaar te colleges te volgen!

De studiereiscommissie is al een tijdje hard bezig met de organisatie van de studiereis. Die gaat dit jaar naar een congres in Göttingen! Natuurlijk is daar ook genoeg tijd om zelf dingen te ondernemen. Het wordt ongetwijfeld net zo'n groot succes als de studiereis naar Stockholm, want het grote aantal leden dat zich heeft aangemeld is ontzettend enthousiast! De eerste activiteit van het nieuwe semester is dan ook een kennismakingsbijeenkomst. Op die avond leren we elkaar allemaal wat beter kennen en krijgen de deelnemers informatie over de reis.

Behalve de quizen en de borrels, gaan we dit semester nog verschillende activiteiten organiseren. Er komt nog een filmavond en we gaan waarschijnlijk weer naar het congres in Leiden, dat vorig jaar heel erg leuk was! Het wordt georganiseerd door de studievereniging T.W.I.S.T. voor taalwetenschap uit Leiden en er zijn veel verschillende sprekers. Zowel studenten als docenten gaan iets vertellen op het gebied van taalwetenschap.

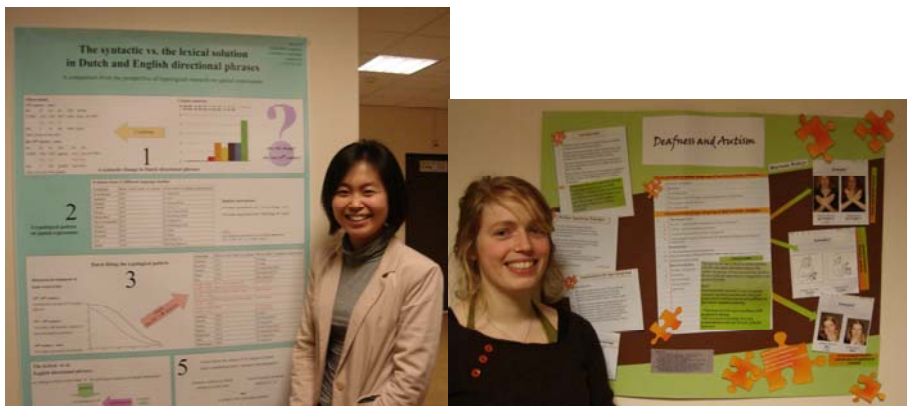
Wil je op de hoogte blijven? Stuur ons een mailtje en je komt op de mailinglist! Je kunt ons ook volgen via [facebook](#) en [twitter](#). Laat het ons vooral ook weten als je zelf nog leuk ideeën hebt voor VOS(activiteiten) of als je ons team een keer wilt komen versterken tijdens de Pubquiz. Het belooft weer een erg gezellig semester te worden. Het bestuur heeft er zin in en hopelijk jij ook!

vos.uva@gmail.com

www.vosweb.nl

POSTERFESTIVAL

Op 24 januari 2011 presenteerden alle studenten die de MA Linguistics doen een poster over hun term paper. De jury bestond uit Kees Hengeveld, Rob Schoonen en Leston Buell. De prijs voor de beste poster werd toegekend aan Anne de Meijer. Haar poster staat afgedrukt op de volgende bladzij. Hieronder enkele foto-impressies, waaronder Anne de Meijer die trots de prijs, het boek *The Languages of the World* (Oxford University Press) aan het publiek toont.

The Role of Iconicity in Sign Language Processing

Anne de Meijer (0563080)

Introduction

It is generally argued that sign languages exhibit a higher degree of iconicity than spoken languages. It has also been claimed that natural languages display an arbitrary relationship between form and meaning. One way to explore the relationship between those two claims is to look whether iconicity does effect processing of sign language:

What is the role of iconicity in sign language processing?

- If an iconic sign behaves like an arbitrary sign, no effect on processing is expected.
- If iconicity is a special property, effects are to be expected.

Theoretical Status of Iconicity

De Saussure stated in 1916 that the linguistic sign is arbitrary. Onomatopoeia, words resembling their meaning by sound, like *cock-a-doodle-doo* or *zipper*, were disregarded as infrequent and susceptible to change. Together with the generative linguistic paradigm, arbitrariness of the lexicon became a characteristic of natural languages.

The high degree of iconicity in sign languages can either pose a challenge to this characteristic or form a threat to accepting sign languages as natural languages.

Iconicity = a resemblance between a linguistic form and its meaning

A sign can resemble its meaning by shape of the hands, location in space, movement or a combination. Iconicity is a gradual concept.

TO-DRINK
Transparent iconic by handshape, movement and location

COFFEE
Non-transparent iconic by movement. The sign depicts the action of grinding coffee beans

DAY
Arbitrary, there is no relationship.

Transparent iconic = the meaning can be derived without context

Non-transparent iconic = without explanation, the meaning is hard to derive

Arbitrary = there is no relationship between the form of the sign and its meaning

Studies on the role of iconicity in sign language processing

Studies have shown that iconic signs belong to the linguistic system. For example, dissociation between signs (including iconic signs) and gesture has been found in a patient suffering from a CVA (Cerebro Vascular Accident). Varying results, however, are obtained in studying whether iconic signs are processed differently from non-iconic signs.

No Effect

- Neuro-imaging studies using PET or fMRI-scans did not find different neurological correlates for processing of iconic signs compared to processing of non-iconic signs.
- Patients suffering from a CVA did not perform better on a sign to picture matching task or naming task if signs were iconic.
- Iconic status of a sign does not affect priming effects.

Effect

- In a sign + picture judgement task, adult participants were faster in identifying a sign as belonging to the picture if iconic features of the sign were made salient in the picture.
- The same effect was found for children (8-12 years).
- In a phonological judgement task (are the fingers bent or straight?), iconicity of a sign interfered: it slowed down responses and decreased the number of correct responses.

Mixed Results

- Iconic signs do not seem to be overrepresented in early signs of deaf children and errors are rather induced by motoric constraints than by iconic features.
- From age 2;6 on, however, children become aware of iconic relationships and matching a sign to a picture is enhanced by iconicity.
- Adults benefit from the iconic relationship between a sign and its meaning in vocabulary learning.

Conclusion

- Awareness of iconic relationships is a cognitive ability that develops over time.
- There seems to be no prominent role of iconicity in processing.
- However, under specific circumstances effects of iconicity are found.

Discussion

Several questions arise from these results, amongst others:

- ? What does this tell us about the status of sign languages or the theoretical status of iconicity?
- ? To what extent are the effects of iconicity relevant for every-day language use?

AANKONDIGING LUSTRUM

Op **zaterdag 28 mei 2011** houden wij vanaf 17:00 uur een jubileumfeest ter ere van het 15 jarig bestaan van Gebarentaalwetenschap, het 40 jarig bestaan van Taalwetenschap en het 85 jarig bestaan van Fonetiek.

Het feest wordt gehouden aan de Amstel bij roeivereniging de Hoop. Via onderstaande link komt u bij het aanmeldingsformulier. Om de kosten enigszins te drukken vragen wij u om een bijdrage. Gegevens over het storten van deze bijdrage vindt u in de link.

Na uw aanmelding ontvangt u verdere informatie over de invulling van het feest.

Link aanmeldingsformulier:

<https://form.cms.uva.nl/form.cfc?source=http://www.hum.uva.nl/home.cfm/B5F0C4B2-482D-44E4-9624F4C1B5D2B420>

Mocht het niet lukken deze link te openen probeer het dan via de studentensite van Taalwetenschap:

<http://www.student.uva.nl/atw/actueel.cfm>

of zend een e-mail naar het secretariaat dan sturen wij u een digitaal formulier.

Vanwege de beperkte zaalruimte is het helaas niet mogelijk uw partner mee te nemen naar het feest.

Attendeer alstublieft ook andere taalwetenschappers op het lustrumfeest door dit bericht door te sturen.

Wij hopen u te zien op 28 mei!

Met vriendelijke groeten,

de feestcommissie

[secretariaat capaciteitsgroep Taalwetenschap [Spuistraat 210, 1012 VT Amsterdam [Tel: 00-31-(0)20 525 3864 [

taalwetenschap-fgw@uva.nl

 Before printing, think about the environment

NIEUWE PROMOVENDI STELLEN ZICH VOOR

Sterre Leufkens

Supervisors: Kees Hengeveld en Norval Smith

My name is Sterre Leufkens. At secondary school, I was always comparing the languages I learned. When I heard rumours about a field of science where you could do exactly that all day, I knew what I wanted to do. I did my BA and rMA at the UvA and I started my PhD in September, with Kees Hengeveld and Norval Smith as my supervisors.

My project fits my secondary school interests perfectly: I'm comparing 25 languages! I compare them on their degree of transparency, that is, the degree to which they have one-to-one meaning-to-form relations. Actually, only few languages are relatively transparent – most languages exhibit numerous non-transparent features (for instance agreement, fusion, negative concord, grammatical gender, etc.).

Crucially, there are some language types that are more transparent than others: languages that have emerged from language contact (a.k.a. pidgins and creoles) and interlanguages of language learners. This indicates that 'young' languages start out transparently – opacity develops later on. In the languages that I and others have studied so far, it appears that there is a pattern in which non-transparency emerges. In other words: non-transparent features enter languages in a specific order. The aim of my research is to find this order and to explain why it is there.

Things I like to do when I'm not doing linguistics include playing violin (ideally in my orchestra, the Ricciotti Ensemble), teaching secondary school pupils about homosexuality (this is a volunteer job and an attempt to make the world a better place), read, watch Little Britain, and so on and so forth.

You can find more about me and my research on <http://home.medewerker.uva.nl/s.c.leufkens/>. And if there is anything else you want to know, come see me in my office or ask me at the borrel!

Sophie ter Schure

Ik ben in september 2010 begonnen bij het project 'Models and tests of early category formation' onder supervisie van Paul Boersma en Maartje Raijmakers. Een breed onderwerp met één been in de psychologie, dus veel leeswerk in de eerste maanden. Inmiddels is het een beetje afgebakend en wil ik me richten op de auditieve en visuele aspecten van het vroege woordleren. Ik mocht al eventjes met Titia meelopen bij het BungeBabylab, en hoop er in het voorjaar met mijn eigen experiment te beginnen.

Omdat het project deel uitmaakt van het Zwaartepunt Brain & Cognition zit ik meestal in het P-gebouw (Roeterseiland), maar wanneer ik er afspraken heb en elke donderdag ben ik tot mijn genoegen in het Bungehuis, op dezelfde kamer als Renee en Titia. Vragen, tips en adviezen naar aanleiding van mijn project zijn altijd welkom, loop binnen of stuur me een mailtje!

Naast taal zijn mijn grootste interesses eten en muziek. Ik redigeer voor online magazine hard//hoofd alle culinaire teksten en zou het liefst elke dag een taart bakken, zoals mijn moeder; wat de muziek betreft zing ik in twee folkbands, Hot Griselda en Bound for the waves, en ik maak via Stichting MEMO muziek met mijn mbira bij kinderdagverblijven in Amsterdam.

Mijn mailadres en beide kamernummers zijn te vinden op: <http://home.medewerker.uva.nl/s.m.m.terchure/>

Rob Tempelaars

Project: *Gemengd nieuws. Aspecten van neologismen in het Nederlands*

Mijn naam is Rob Tempelaars en mijn beroep is – al 25 jaar lang – lexicograaf ('woordenboekmaker'). Sinds 1986 ben ik werkzaam bij het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) in Leiden (<http://www.inl.nl>) als redacteur van twee verschillende wetenschappelijk woordenboeken. In augustus 1986 werd ik aangesteld als aspirant-redacteur van het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT) en in augustus 1988 volgde zijn benoeming tot redacteur van het Woordenboek. Officieel tot de voltooiing van het Woordenboek (1998), en officieus tot en met de publicatie van drie delen Aanvullingen daarop (2001), was ik verbonden aan het WNT. Daarna werd ik redacteur van het *Algemeen Nederlands Woordenboek* (ANW), een online wetenschappelijk woordenboek van de geschreven standaardtaal in Nederland en België dat vooralsnog de periode 1970-2018 bestrijkt. Het ANW is gloednieuw digitaal woordenboek dat voor iedereen vrij toegankelijk is. Sinds december 2009 is een demonstratieversie beschikbaar, die tweemaandelijks geüpdatet wordt (<http://anw.inl.nl>). Na het vertrek van de geestelijke vader en hoofdredacteur van het ANW, prof. dr. A.M.F.J. Moerdijk, ben ik sinds juni 2009 projectleider van het woordenboek.

Het ANW besteedt ruim aandacht aan neologismen (nieuwe woorden, nieuwe uitdrukkingen, nieuwe betekenissen van al bestaande woorden). Voor een deel komen die in het woordenboek terecht, maar het overgrote deel van die nieuwe woorden en betekenissen weet uiteindelijk geen rol op te eisen in het algemene Nederlands en komt dus niet in aanmerking voor opname in het woordenboek. Om taalliefhebbers en taalonderzoekers ter wille te zijn stelt het ANW wel zijn verzameling neologismen – die op dit moment bij 20.000 items bevat – ter beschikking via de internetapplicatie.

Het is wel eens anders geweest, maar tegenwoordig staan neologismen in het brandpunt van de belangstelling. Journalisten schrijven er graag over en ook in wetenschappelijk kringen worden neologismen nu als een serieus object van taalonderzoek beschouwd. Hoezeer het onderwerp leeft ondervinden wij ook op een andere manier: jaarlijks zijn ANW-medewerkers studenten behulpzaam bij onderzoek en scholieren bij het maken van profielwerkstukken over neologismen.

Voor een uitgebreide wetenschappelijke analyse van neologismen is bij een woordenboek als het ANW geen tijd. Woordenboekmakers hebben namelijk altijd haast en komen altijd tijd te kort, hoeveel tijd er ook voor hun project is uitgetrokken. In een dissertatie over neologismen – met als voorzichtige werktitel 'Gemengd nieuws. Aspecten van neologismen in het Nederlands' hoop ik daar wel aan toe te komen. Niet toevallig is prof. dr. A.M.F.J. Moerdijk, oud-hoofdredacteur van het ANW en emeritus hoogleraar Nederlandse Lexicografie aan de Universiteit van Amsterdam, mijn promotor.

ACLC PROMOTIES (januari t/m april 2011)

Jimmy Ureel

Titel: Form-focused instruction and the acquisition of tense by Dutch-speaking learners of English: Experimental studies into the effects of input practice and output practice

Promotores: Jan Hulstijn en Liebet Heyvaert (Leuven)

Verdediging: 14 januari 2011

Wat is in het Engels het verschil tussen *I have done a lot of work this morning* en *I did a lot of work this morning*? Zijn zinnen zoals *I have seen him yesterday* en *Who has invented the telephone?* grammaticaal correct in Engels? Dit zijn enkele voorbeelden van de uitdagingen waarmee taalleerders en taalonderwijzers worden geconfronteerd bij het (aan)leren van het Engelse tijdensysteem in lesverband.

Het concept oefeningen (*practice*) wordt door veel taalleerders en taalonderwijzers beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor het (aan)leren van een vreemde taal. Dit concept is echter tot nu toe relatief zelden besproken op basis van bestaande theorieën van vreemde-taalverwerving. In het verleden werd het Engelse tijdensysteem in lesverband grotendeels aan de hand van driloefeningen geoefend, die gericht waren op de *productie* van werkwoordsvormen. Deze productieve aanpak wordt ook gebruikt in hedendaagse taallessen, maar het output-gebaseerde oefenen (*output practice*) wordt tegenwoordig gecombineerd met oefenmateriaal gericht op interactie met input (*input practice*) zonder dat er enige vormen moeten worden geproduceerd door taalleerders.

In de drie experimenten die voor dit doctorale proefschrift werden uitgevoerd, werd onderzocht of *input practice* en *output practice* verschillende effecten hadden op het leren van een complex aspect van het Engelse tijdensysteem door Nederlandstaligen, nl. het verschil tussen de past (bv. *I did*) en de present perfect (bv. *I have done*) om naar het verleden te verwijzen. Het resultaat was dat een gefocuste, theoretisch en praktisch doordachte vorm van *practice* een groot en positief effect had op de prestaties van de taalleerders, maar dat er geen verschil bleek te zijn tussen de gekozen vormen van *input practice* en *output practice* voor de geselecteerde doelstructuur in kwestie.

Arok Wolvengrey

Titel: Semantic and Pragmatic Functions in Plains Cree Syntax

Promotor: Kees Hengeveld

Verdediging: 22 februari, 2011, 10:00 uur

Marije Michel

Titel: Cognitive and interactive aspects of task-based production in Dutch as a second language

Promotores: Folkert Kuiken en Ineke Vedder

Verdediging: 10 maart 2011, 14:00 uur

Dit onderzoek bestudeert de prestaties van hoog opgeleide volwassen leerders van het Nederlands als tweede taal (NT2) binnen het kader van het taakgericht taalonderwijs. In een tweetal experimenten heb ik gekeken naar de verschillen in taalproductie op cognitief simpele versus cognitief complexe taken. Ten tweede, onderzocht ik in hoe verre NT2-leerders taken anders uitvoeren als zij in hun eentje dan wel met zijn tweeën werken. Ten derde heb ik onderzocht of de twee factoren taakcomplexiteit en interactie een gecombineerd effect op

taakprestaties hebben, d.w.z. is de verandering van de talige productie van T2-leerders als ze simpele en complexe taken in hun eentje oplossen anders dan als zij deze taken met zijn tweeën kunnen bewerken.

Volgens mijn data zorgen complexe taken er alleen voor dat leerders iets meer spreken en (hierdoor) ook een iets grotere woordenschat laten zien dan in simpele taken. Verder waren er geen effecten van cognitieve taakcomplexiteit op zichzelf of in combinatie met interactie. Dit onderzoek werpt de vraag op of taakcomplexiteit wel een beslissende factor is voor de T2-prestaties van leerders.

De factor interactie vertoonde in mijn experimenten wel een consistent en sterk effect: Met zijn tweeën maakten NT2-leerders minder fouten, gebruikten ze een grotere woordenschat en waren veel vloeiender dan in hun eentje. Alleen m.b.t. zinsbouw leverden monologen een positief beeld: in hun eentje gebruikten de leerders uitgebreidere syntactische structuren dan als ze in duo's te werk gingen.

Het lijkt erop dat T2-leerders in interactie op veel vlakken van elkaar kunnen profiteren. Dit valt wellicht te wijten aan de cognitieve processen tijdens interactie die ervoor kunnen zorgen dat leerders in een dialoog meer cognitieve capaciteit tot hun beschikking hebben en deze beter op de taal kunnen richten dan als ze taken alleen uitvoeren. (Ook voor de les- en toetspraktijk is het van belang om te weten dat NT2-leerders, als ze met zijn tweeën werken, kennelijk meer van hun competenties laten zien dan als ze in hun eentje taken vervullen.)

Catherine van Beuningen

Titel: The Effectiveness of Comprehensive Corrective Feedback in Second Language Writing
Promotores: Folkert Kuiken en Nivja de Jong (Utrecht)

Verdediging: 19 april 2011, 12.00 uur

Hoewel het corrigeren van teksten van tweedetaalleerders tot de onderwijspraktijk van alledag behoort, is de effectiviteit van correctieve feedback (CF) al bijna twee decennia lang onderwerp van discussie onder SLA onderzoekers. Mijn onderzoek had als doel een bijdrage te leveren aan dit CF debat en stelde o.a. de volgende vragen: *Levert het corrigeren van taalfouten in geschreven teksten een leereffect op?*, *Zo ja, welke correctiemethode heeft het meeste effect?*, *Zijn zowel grammaticale als niet-grammaticale fouten corrigeerbaar?* en *Heeft CF schadelijke neveneffecten?*

De drie studies die in mijn proefschrift gerapporteerd worden, toonden aan dat CF een langdurig positief effect heeft op de correctheid van de schriftelijke taalproductie van tweedetaalleerders. Bovendien bleek correctie niet gepaard te gaan met schadelijke neveneffecten. Resultaten lieten verder zien dat alle soorten fouten corrigeerbaar zijn, maar dat fouttypen wel variëren in hun ontvankelijkheid voor verschillende feedbackmethoden.

Marcel Giezen

Titel: Speech and sign perception in deaf children with cochlear implants

Promotores: Anne Baker en Paola Escudero

Verdediging: 29 april 2011, 14:00 uur

Although a cochlear implant (CI) restores access to sound and speech for profoundly deaf children, there is substantial inter-individual variation in outcomes and many children continue to be delayed in their spoken language development. This suggests that they may benefit from alternative modes of communication such as sign language. However, the role of signed input in the education of children with a CI is much debated.

With the aim of exploring underlying processes in speech perception that may help to explain the observed large inter-individual variation in outcomes, as well as obtaining insight into the effects of signed input on speech processing, this thesis investigates speech and sign perception in 5- to 6-year old children with a CI. More specifically, we examine their perception of sounds and words, interrelate their performance on similar measures in the spoken and signed modalities, and investigate how bimodal (i.e., simultaneously spoken and signed) input affects their speech perception.

Our analyses show that children with a CI have less sharp boundaries between phonetic categories and have difficulties to represent phonetic detail in novel words, suggesting that their phonological-lexical representations are weakly-specified. Importantly, signed or bimodal input does not negatively affect their speech perception and bimodal input can even facilitate spoken word recognition. In conclusion, we therefore argue for bilingualism in a spoken and a signed language as the ultimate goal in the rehabilitation and education of children with a CI.

INTERESSANTE OF GRAPPIGE DINGEN OVER TAAL

Anne Baker

Waar komt dit proces vandaan?

Ik ben net terug uit Australië en het is me opgevallen hoeveel woorden de Australiërs in hun gesproken Engels afkorten. Het is al een proces in het Brits Engels om het suffix *-ie* aan een afgekorte versie van zelfstandig naamwoord toe te voegen zoals in *wellies* voor *wellington boots* of *kitty* voor *kitten*. Maar de Australiërs gebruiken dit proces nog meer dan de Britten, bijvoorbeeld *exy* voor *expensive*, *rellie* voor *relative*, en natuurlijk *barbie* voor *barbecue*. Een proces dat toch nauwelijks in het Brits Engels voorkomt is het toevoegen van *-o* zoals in *doco* voor *documentary* of *reffo* voor *refugee*. Het is niet bekend wat het model hiervoor is. In de termen voor winkels of voor personen die in winkels werken komt dit suffix vaak voor: *bottle-o* voor *bottleshop* (om alcohol te kopen), *milko* voor *milkman*; *garbo* voor *garbage man*, en *fisho* voor *fishmonger*. Dit suffix blijkt ook zeer productief te zijn en nieuwe 'creaties' worden gelijk begrepen. Ik had wel moeite met *savo* zoals in de zin *Let's go savo*. Ik moest het vragen - pijnlijk als Engels je moedertaal is. Maar duidelijk als je het weet: *savo* is de afkorting voor *this afternoon*.

Renee Clapham

My latest 'accidental creation' of a word that is not yet a word (but the person I was talking to said they loved the word and would use it) happened last week: "overbruggingseten". It's so much nicer than "*tussendoortje*" or "*happje*".

Klaartje Duijm

Gehoord tijdens de LOT Winterschool, die afgelopen maand in het Bungehuis plaatsvond: "There is no data like more data." (automatic speech recognition requires a lot of data, Jan Odijs)

"There are few constraints on what can be substituted in which semantic slot. My favorite example:

Don't you George W. Bush me!"
(Kees Hengeveld)

Wim Jansen

Talig afgeven op een ander: er zijn geen grenzen

Op 22 januari publiceerde de NRC de tekst van een lezing van Tim Parks onder de titel "Het esperanto van de wereldliteratuur", niet met de eigenaam 'Esperanto', maar met de soortnaam 'esperanto' in de vaker gebruikte betekenis 'eenvormig, flauw, slap, vervlakt gemiddelde' of iets dergelijks. Waarschijnlijk kunnen we in veel talen voorbeelden vinden van een volksoordeel over de taal van anderen. Engelsen hebben in *It's all Greek to me* problemen met het Grieks, maar Italianen in hun *parlare arabo* met het Arabisch. Beiden bedoelen dat ze er niets van snappen, behalve natuurlijk de Grieken en de Arabieren zelf. De betekenis van de metafoer esperanto is wat genuanceerder. Het is voor de bedenkers ervan misschien wel een taal, maar dan toch één zonder veel uitdrukingskracht. Het is dan ook aardig te zien hoe in het Esperanto zelf ook zo'n metafoer is ontstaan: een *volapukismo*, een

denigrerende verwijzing naar de uitgestorven kunsttaal Volapük, wanneer de ene Esperanto-spreker van een ander vindt dat die een lelijke of onbegrijpelijke lexicale constructie gebruikt.

Sterre Leufkens

Op de site www.recensiekoning.nl wordt alles gerecenseerd; van ‘de wintertijd’ tot ‘hersenen’ tot de zoveelste aflevering van *Boer Zoekt Vrouw*. Ieder gerecenseerd onderwerp krijgt aan het eind een aantal sterren – 1 als het niks is, 5 als het erg goed is. Ook taalwetenschappelijke onderwerpen komen aan bod, bijvoorbeeld in onderstaande recensie van aanspreekvormen – ze krijgen slechts 2 sterren.

http://www.recensiekoning.nl/2010-12_8765/aanspreekvormen

Geschreven door ‘Gustav’, geplaatst op 8 december 2010

Aanspreekvormen

Op de lagere school zat ik bij een jongen in de klas die zijn ouders met *u* moest aanspreken, een gebruik dat toen al langer dan een halve eeuw ouderwets was. Omdat het een beetje vermoeiend is om na te denken over de vraag of het wel gepast is om bepaalde mensen onmiddellijk met *je* aan te spreken, is het misschien een idee om dat hele *u* en *uw* maar af te schaffen. De Britten en andere volkeren redden het uitstekend zonder een formele aanspreekvorm, al is er in menig aristocratisch gezin nog wel iets te horen als: ‘Where hast thou buried that ghastrly cook, in the backyard?’

'Alles chill met je?' 'Jep, nieuwe heup, toppietopstra.'

In Duitsland bestond (of bestaat misschien nog steeds) de gewoonte om elkaar met *Sie* te blijven aanspreken, ook al ben je ongeveer even oud en ken je elkaar al decennia. Dit ging echter niet gepaard met een beleefde briefaanhef als ‘Geachte heer Adorno’. Nee, Walter Benjamin schreef in de jaren '20 en '30 aan Theodor Adorno: ‘Beste Teddie, veel dank voor uw brief’ enz. enz. Daarom denk ik dat de gevoelswaarde (als ik dit lelijke woord mag gebruiken) van *u* en *uw* niet te vergelijken is met *Sie* en *Ihr*. *Du* en *dir* waren, denk ik, voorbehouden aan de mensen die je zeer nastonden.

In boeken lees je vaak genoeg dat leeftijdgenoten na enige tijd aan elkaar vragen of ze elkaar zullen tutoyeren. Maar die boeken zijn in mijn geval meestal romans uit de negentiende eeuw. Zeker in Russische romans brengt die meer informele manier van aanspreken mij in verwarring. Een voorbeeld: Alexander Petrovitsj Badunov en Fjodor Ivanovitsj Kramnik zitten op een

heuveltje vertrouwelijk over het leven te mijmeren. 'Ik haat deze kluisters van lichaam en dood,' zegt Badunov dan. 'Wel, waarde Alexander Petrovitsj, dan bent u rijp voor het boeddhisme. Trouwens, zullen we elkaar tutoyeren?' Badunov vindt dat prima. Een paar pagina's gaat het over Sacha. Wie is dat, denk je – is het misschien een zusje van Fjodor? 'Sacha, laten we gaan wandelen. Dan kun je me nog eens uitleggen waarom de kosmos niet deugt.' Na enig nadenken concludeer je dat Sacha de afkorting is van Alexander.

'Is U Amsterdammer?'

Eigenlijk vind ik dit wel charmant, maar mijn voorkeur gaat uit naar *je* en *jou*. De schrijvers Sartre en de Beauvoir schijnen elkaar hun hele leven gevouvoeyerd te hebben. Samen met een vriendin heb ik dit eens een middag geprobeerd. Het is zeer vermoeiend en ik snap niet hoe iedereen benevens de Rijn dat weet vol te houden:

'Vorige week zei u dat uw moeder een operatie moest ondergaan. Is de datum al bekend?'

'Oh, had ik u nog niet verteld dat ze volgende week donderdag in het ziekenhuis moet zijn.'

'Maakt u zich zorgen?'

'Nee, u weet dat ze wat mij betreft mag creperen.'

[ober komt aanlopen]

'Neemt u al wat sterkers?'

'Alleen als u dat ook doet.'

Het hele probleem is te omzeilen door elkaar in de derde persoon enkelvoud aan te spreken, iets wat veel zwakzinnige mensen al doen. Het is een ontzettend irritante gewoonte, waar niets kwaads in zal steken maar die onbedoeld heel ironisch klinkt: 'En hoe gaat het nou met Gustav?' Het antwoord op die vraag luidt: 'Heel slecht, omdat de aanspreekvormen al ingewikkeld genoeg zijn en hij weinig zin heeft om over zichzelf als een ander te spreken.'

2 sterren voor de Britten, 1 ster voor de Duitsers, 1 ster voor de Russen, 1 voor de Vlamingen, -1 ster voor Sartre en de Beauvoir (wat een overschatte portretten), 1 ster voor de ober, -3 ster voor de naamzeggars (dit mag natuurlijk wel: 'Hoe gaat het met je, Gustav?' 'Goed, want die recensie is af.')

Hella Olbertz

Het is een aflopende zaak

Toen ik nog niet zo lang in Nederland was, zo'n vijftig jaar geleden, zei ik wel eens dingen als "Kleine grapje!", hiermee de draak stekend met mijn mede-allochtonen die moeite hebben met de subtiele manier om een onderscheid te maken tussen *de*- en *het*-woorden, terwijl er in de verste verte geen lidwoord is te bekennen. Wie had toen kunnen bedenken dat de autochtone en allochtone Nederlanders nog eens hand in hand met de botte bijl tegen het grammaticale geslacht tekeer zouden gaan? Enkele jaren geleden was het nog een allochtone medewerker van KPN die me *deze mooie mobieltje* verkocht, waarvoor hij snel *de contract* ging opmaken, maar een tijdje geleden hoorde ik autochtone scholieren tekeergaan over *de hemd* van een medeleerling en vertelde een autochtone collega me onlangs dat hij in de zon achter *de raam* staande lekker opwarmde, en werd tenslotte gisteravond in de trein omgeroepen dat Amsterdam *de eindpunt* van de trein was. Het is uiteraard fijn om te vast te stellen dat de allochtone medemensen zoveel invloed hebben op de Nederlandse taal, juist in tijden van toenemende xenofobie. En jammeren over de teloorgang van een nutteloze categorie in de Nederlandse taal is uiteraard zinloos en een taalkundige onwaardig. Misschien is het een idee om weddenschappen af te sluiten hoe lang het gaat duren tot *het* het definitief begeeft – ook in de prescriptieve grammatica's en woordenboeken – en of we dat nog mee gaan maken.

Sophie ter Schure

Mijn moeder stuurde me laatst de volgende tekst, die ze geloof ik vond op een pakje soep van Knorr: "Lusten uw kinderen geen groente? Hak ze in stukjes en doe ze door de soep."

David Weenink

Hierbij een grappige "phishing spam" :

Date: 2011-01-12
From: Kno <Kno@umcutrecht.nl>
To: undisclosed-recipients:

Uw mailbox heeft overschreden de opslag termijn die 20GB is net zo ingesteld door uw beheerder bent momenteel worden uitgevoerd op 20.9GB, mag u niet in staat zijn om verzenden of ontvangen nieuwe e-mail totdat u opnieuw valideren uw mailbox.

Opnieuw valideren uw mailbox kunt u
KLIK HIER <<http://cs.createsurvey.com/publish/survey?a=I08J8T>>
<<http://us.mcl205.mail.yahoo.com/mc/redirect.aspx?C=f3f16bfee7eb4b79b4cbcbf6d3371a71&URL=http%3a%2f%2fcs.createsurvey.com%2fpublish%2fsurvey%3fa%3dI08J8T>>
>
Bedankt
HelpDesk

Tamás Biró

Phonologist translates Pygmalion

Ádám Nádasy, reader of phonology at the Department of English Linguistics at the Eötvös University, Budapest, Hungary, is not only known for his popular *Introduction to Linguistics* courses, or for his thought-provoking linguistic columns criticizing the purist-prescriptive

approach to “language conservation”. Nor only for his singing in the recent Youtube-hit ‘We are the linguists’ (http://www.youtube.com/watch?v=DIol1_ktcP4, at 01:30 and 02:50). He is also a poet and translator, and he has re-translated many of Shakespeare’s plays to Hungarian using a new ‘voice’: profane words and colloquial expressions would better reproduce the effect of the Shakespearean text in its Elizabethan context than the elevated, literary, at times even archaic language choice of earlier translations.

Nádasdy has just finished re-translating G. B. Shaw’s *Pygmalion*, the popular play that also served as the basis for the musical and film *My Fair Lady*. Professor of phonetics Henry Higgins, who can tell the background of anyone based on their speech, meets Liza Doolittle, a working class girl selling flowers. He invites her to his house and starts educating her, turning her into a real lady, and first of all, teaching her how to speak in a higher class language. The play is a real piece of cake for the linguist, especially for a scholar of English phonetics and phonology. Yet, Ádám Nádasdy identified a problem that previous translators had not: the working class sociolect in Hungarian does not have characteristic phonological features comparable to Cockney English. When Higgins transforms the flower girl into a lady – “raw material” into a “beautiful piece of art” similarly to the sculptor Pygmalion in Greek mythology – then he lifts her socially, and this process is primarily reflected in her speech. Consequently, the play would be misinterpreted if the translator used dialectal or ethnolectal features, such as Northern-Hungarian, Transylvanian or urban Roma (Gypsy) varieties of Hungarian. The distance in the play is sociological, and not geographic or ethnic. Therefore, Nádasdy decided to use a different strategy: he replaced the phonetic-phonological identity markers with morphological and lexical markers, which indeed reminds the audience the urban working class sociolect of Hungarian.

It would be interesting to compare Nádasdy’s solution to the techniques employed by the translators of *Pygmalion* (or of *My Fair Lady*) to other languages. The title of an article by Ghil’ad Zuckermann (‘Abba, why was Professor *Higgins* trying to teach Eliza to speak like our cleaning lady?’, 2005) suggests that the problem is far from trivial in other language contexts, as well.

Joke Schuit

Het Canadese poolgebied in de zomer

In mei en juni 2010 zou ik negen weken op veldwerk. Dit werden er zes, doordat de familie in de laatste gemeenschap die ik zou bezoeken helaas naar het ziekenhuis moest. Aangezien ik deze mensen wel graag wilde interviewen, vloog ik in augustus 2010 nogmaals naar het poolgebied.

Ik was twee dagen onderweg naar Taloyoak, dat op 69°NB ligt. De dove informant bleek niet echt een klets-kous, dus probeerde ik allerlei vragen te bedenken om te stellen zodat hij me wat kan vertellen. Maar omdat zijn vrouw die voor me moet vertalen, liep het niet helemaal zoals gehoopt. Ofwel zij gaf me antwoord (in het Engels), ofwel ze vertaalde de vraag met het antwoord er al bij in. Ik heb ondertussen wel begrepen dat het in de Inuit cultuur meer op prijs wordt gesteld als je zelf achter de antwoorden komt, zonder dat je ernaar vraagt. Dit maakt een interview soms best lastig. In de andere gemeenschappen had ik hier minder last van; mensen zijn nu eenmaal verschillend. En dat maakt het natuurlijk ook interessant.

In Taloyoak zat het weer niet zo mee; regen en harde wind zorgen ervoor dat we geen boottochtjes konden gaan maken, en dat vluchten soms werden afgelast. Gelukkig was het de laatste dag van mijn bezoek rustiger weer, zodat we nog konden gaan varen. Het was prachtig om vanaf het water de baai te zien. We zijn naar het kamp gevaren waar de familie in de zomer meestal te vinden is. Er staan twee kleine hutjes, waar men dan in verblijft. Op de

terugweg zagen we een zeehond, dus werd de jacht geopend. Helaas miste de eerste schutter, en dan is het wachten tot de zeehond weer bovenkomt. Weer werd er gemist, en toen de tweede schutter het geweer overnam, was het beest alweer verdwenen. Weer wachten, weer een gemist schot. Na een uur zo ronddobberen gingen we met lege handen naar huis.

Jan Hulstijn

Op 27 januari woonde ik een lezing bij, gegeven door Per van der Wijst, werkzaam aan de voorlopig eerste (?) universiteit in Nederland die alleen nog maar een Engelse naam draagt: Tilburg University. De lezing ging over pragmatiek en de verschillende manieren waarop het voornaamwoord *wij* gebruikt wordt. Van der Wijst haalde een anekdote aan, toegeschreven aan Annie M.G. Schmidt. Plaats van handeling: een bejaardenhuis. Personae: een verpleegkundige (V) en een bejaarde (B).

V: Wij gaan een kopje thee drinken.

B: Ik wil cherry.

V: Wij gaan een kopje thee drinken.

B: Ik wil cherry.

V: Wij gaan een kopje thee drinken.

B: Ik wil cherry.

V: Wij gaan een kopje thee drinken.

B: Wij zijn ontslagen!

Jan Hulstijn

Kun je een tweede taal net zo goed beheersen als je eerste taal?

De prijs voor het beste artikel in het tijdschrift *Language Learning* in 2009 ging naar het artikel *Age of onset and nativelikeness in a second language: Listener perception versus linguistic scrutiny*, geschreven door Niclas Abrahamsson and Kenneth Hyltenstam van de universiteit van Stockholm. In de WAP-nieuwsbrief heeft vorig jaar al een uitgebreide samenvatting van dit prachtige artikel gestaan. Abrahamsson en Hyltenstam vroegen Spaanstaligen die tien jaar of langer geleden naar Zweden geëmigreerd waren en die meenden de Zweedse taal heel goed te beheersen, zich te melden voor een onderzoek naar hun beheersing van die taal. Het eerste deel van het onderzoek (het *listener perception* in de titel) bevestigde uitkomsten van eerder onderzoek, namelijk dat mensen die vóór de puberteit in Zweden waren komen wonen, niet herkend werden aan hun spraak, terwijl er slechts enkele van de mensen die na hun puberteit naar Zweden waren gekomen als nonnative aan hun spraak herkend werden. In het tweede deel van het onderzoek echter (*linguistic scrutiny*) moesten de proefpersonen allerlei toetsen afleggen (o.a., kennis van woordenschat, spreekwoorden en uitdrukkingen, en kennis van de grammatica) en werd hun spraak aan precieze analyse onderworpen (de *voice onset time* in de uitspraak van stemhebbende en stemloze plofklanken). De uitkomsten waren in twee opzichten opmerkelijk. In de eerste plaats vielen veel van de pre-puberteitsleerders die in deel één van het onderzoek niet herkend waren als niet-moedertaalsprekers, bij deze nauwkeurige analyse alsnog door de mand. In de tweede plaats vielen onder de post-puberteitleerders de enkelingen die in deel één van het onderzoek niet als niet-moedertaalsprekers opgevallen waren, in deel twee allemaal door de mand. De best presterende post-puberteitleerder was een vrouw die alleen in het fonetisch onderzoek als niet-moedertaalspreker ontmaskerd werd. Op alle kennistoetsen scoorde ze als een moedertaalspreker. Ik heb de onderzoekers gevraagd wat dat voor iemand was en ze antwoordden dat het een vrouw uit Chili was die vrij kort na aankomst in Zweden aan de

universiteit Zweeds was gaan studeren en die na haar studie haar boterham verdiende als lerares Zweeds.

Het onderzoek naar de fel omstreden stelling dat er een kritische periode is voor het leren van een tweede taal gaat intussen onverminderd voort. Vorig jaar verscheen in *Applied Psycholinguistics* een artikel van DeKeyser, Alfi-Shabtay en Ravid waarin ze duidelijke verschillen rapporteren tussen pre- en postpuberteitleerders, mensen met Russisch als moedertaal, die geëmigreerd waren naar Israel (Hebreeuws als tweede taal) of naar de Verenigde Staten (Engels als tweede taal). Ik hoop dat het onderzoek zich nu meer gaat richten op de *verklaring* van de gevonden verschillen tussen pre- en postpuberteitleerders dan op de vraag of er een met leeftijd geleidelijke afname is in het vermogen een tweede taal perfect te verwerven (continuüm) dan wel een deling in twee groepen, gemarkeerd door de leeftijd van 11 à 12 jaar. Het interessante aan het onderzoek van Abrahamsson en Hyltenstam is namelijk dat er, ook na tien jaar verblijf in het land van de tweede taal, enorme verschillen bestaan in de beheersing van de tweede taal zowel onder diegenen die nog jong waren als onder degenen die al ouder waren toen ze begonnen met het leren van de tweede taal. In een onderzoek dat Kimberley Mulder (RMA-student van de UvA) gedaan heeft onder volwassen moedertaalsprekers van het Nederlands, laat ze zien dat er grote verschillen zijn in de beheersing van de moedertaal (Mulder & Hulstijn, *Linguistic skills of adult native speakers, as a function of age and level of education*, under review). Dit feit zou mijns inziens betrokken moeten in het zoeken naar een verklaring van leeftijdsverschillen in tweedetaalverwerving. Met wat voor moedertaalsprekers worden de tweedetaalverwervers in het onderzoek naar de kritische periode vergeleken? Dat zijn meestal hoog opgeleide moedertaalsprekers! Als we onze aandacht meer richten op de *verklaring* van verschillen onder zowel jongere als oudere tweedetaalverwervers, wordt het wetenschappelijk onderzoek nog spannender en maatschappelijk nog relevanter dan het al is.

Jan Hulstijn

De Grote Taaldag

Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse Vereniging van Toegepaste Taalwetenschap (Anéla) en de Algemene Vereniging voor Taalwetenschap (AVT) werden de jaarlijkse Anéla Juniorendag en de Taalwetenschap-in-Nederland-dag gehouden op dezelfde dag (zaterdag 5 februari) en op dezelfde locatie (Uithof Utrecht). Tijdens het afsluitende, gezamenlijke onderdeel van de twee programma's, het Taalgala, werd de AVT/Anéla-dissertatieprijs voor de beste dissertatie in het academisch jaar 2009-2010 uitgereikt aan Anna Kijak van de Universiteit van Utrecht, voor haar proefschrift, getiteld *How stressful is L2 stress? A cross-linguistic study of L2 perception and production of metrical systems* (promoter prof. dr. W. Zonneveld).

De LOT-populariseringsprijs ging naar Rik Smits voor zijn boek *Hoe taal de mens maakte*, uitgeverij Nieuw Amsterdam (2009). Op de webpagina van de uitgeverij wordt over dit boek het volgende vermeld. [Beging citaat] Prachtige grotschilderingen maakten de Cro-Magnonmensen al 25.000 jaar geleden. Maar zouden we met ze hebben kunnen praten? Lichamelijk waren ze gelijk aan onszelf, maar waren ze geestelijk ook echt mensen zoals wij? En hoe komen we daar achter? Getuigen zijn er niet en fossielen verraden niets over de psyche. In *Dageraad* voert taalkundige en wetenschapsjournalist Rik Smits ons mee op een thrillerachtige speurtocht over Afrikaanse savannen en door Pyreneïsche grotten, langs giftige vogels en pratende apen. Via dierentalen, fantoomledematen, hallucinaties en logica wordt steeds duidelijker hoe en wanneer onze voorouders moderne mensen werden, wat vrije wil

betekent en waar onze ziel huist. Maar ook hoe we afscheid namen van het dierenrijk en in ons hoofd een geheel eigen, unieke wereld vormden. En hoe dat proces nog maar zo'n 12.000 jaar geleden culmineerde in datgene wat bij uitstek onze identiteit vormgeeft: volwaardige menselijke taal. *Dageraad* is *CSI* zonder misdaad maar vol verrassende ontdekkingen; een uitdagende evolutionaire visie op het ontstaan van het menselijk taalvermogen. [Einde citaat]

AHA! EEN PROEFPERSOON

Anne Baker

Fay (5;1) heeft op school een tekening gemaakt waarbij ze haar hand had getekend en ingekleurd. Haar vader komt naar huis: 'kijk Papa, een handtekening'

Ze begrijpt niet waarom men dat komisch vindt.

Joke Schuit

Joyce (3;1) heeft net gehoord wat alle dieren zijn die op de Disney tekening staan, en wijst nog eens aan: de beer, de aap, Bambi. Bij het stinkdier blijft haar vinger even hangen. "Wat is dat voor vies beest?" vraagt ze.

Een meisje in de trein (ik schat haar ongeveer drie) naar Den Helder. In Alkmaar wordt de trein losgekoppeld, en het achterste treinstel blijft in Alkmaar achter. Haar moeder merkt op: "Ai, we zitten in het achterste stel. Dan moeten we even overstappen." Zegt dat meisje als ze bij de deur staan te wachten: "Heeft een trein dan ook billen?"

Sophie ter Schure

Dit filmpje kwam mijn onder ogen via de emailnieuwsbrief van Onze Taal, Taalpost (www.taalpost.nl - ze hebben het zelf weer van de Language Log). In het filmpje is een peuter ongewoon geconcentreerd klanken aan het uitproberen met een toon en een uitdrukking alsof ze een bloedserius betoog houdt. Het wordt extra grappig door de absurde ondertiteling die erbij is gegeven. Hij staat al online sinds november 2009, maar als je hem nog niet gezien hebt - het is echt de moeite waard! De makkelijkste link die ik hierbij kan geven is die van de Language Log, dan klik je daar weer verder naar "Facebook ranting toddler video": <http://languagelog ldc.upenn.edu/nll/?p=2605>

Esther Parigger

Olifantje (1)

Samuel (26-02-09) schiet lekker op met zijn taalverwerving. Zijn vocabulaire is redelijk groot, vooral als het om het begrip van woorden gaat. Ook productief beheerst hij steeds meer woorden. Eigenlijk zou ik eens een woordenschatlijst moeten invullen - als iemand er ergens nog een voor me heeft liggen, dan vertel ik in een volgend stukje over de resultaten. Samuel gebruikt vooral woorden met een of twee syllabes, en af en toe komt er een woord met drie syllabes voorbij. Onbeklemtoonde syllabes vallen vaak nog weg (*beer* voor *beren*). In zijn uitspraak vallen vooral de clusterreductie (*tinke* voor *drinken*) en de deletie van de finale consonanten (*pa* voor *pan*) op. Toch is het al lang niet meer zo dat alleen Thomas en ik begrijpen waar hij het over heeft.

Omdat Samuel zoveel last had van middenoorontstekingen is deze zomer zijn neusamandel verwijderd. Dat hielp enorm, en ook het bijkomende gehoorsverlies behoorde al snel tot het verleden. Dat merkten we in zijn taalontwikkeling, een week na de operatie produceerde hij zijn eerste tweewoordsuiting: *koekies open!* (01;06.28). Op dit moment is zijn favoriete tweewoordsuiting *auto rijden*. Deze uiting wordt op allerlei manieren ingezet. Hij kan bedoelen dat hij met ons een stuk in de auto wil rijden, maar ook dat hij met zijn speelgoedauto wil rijden, of dat de speelgoedauto rijdt. Door de accenten die hij legt, doen zich eigenlijk geen interpretatieproblemen voor. Drie woorden combineren lukt ook, hoewel het vaak wel nog om formules gaat, zoals: *nog een keer*, en *dank je wel*. Thomas hoorde laatst (01;10.17) echter ook de zinnestjes *van (d)e poes* (over het eetbakje), en *is tie aan?* (over het

koelkastlampje), waar dat al veel minder het geval is. Overigens volgt Samuel ook in zijn andere telegramstijluitingen het grammaticale patroon van het Nederlands.

Er wordt wel eens een onderscheid gemaakt tussen referentiële kinderen, die benoemend en wat behoedzaam te werk gaan en expressieve kinderen, die meer imiteren en meer sociale uitdrukkingen gebruiken. Samuel behoort zeker tot de laatste categorie. Hij gebruikt taal echt als bindmiddel. Hij produceert hele zinnen die, op een enkel bestaand woord hier en daar, totaal bestaan uit nonwoorden – puur om het plezier van de interactie volgens mij. Hij is dan ook dol op liedjes, sinds kort kan hij ook een zinnetje uit zijn favoriete liedje ‘olifantje in het bos’ zingen. Overigens klinkt dit dan meer als *laa je mama tò nie lo* (01;09.17). Voor de liefhebbers die het liedje niet kennen, hier nog de hele tekst, met de melodie.

Olifantje in het bos

traditioneel

O - li - fant - je in het bos Laat je ma - ma toch niet los.
pa - pa

An - dersraak je de weg nog kwijt En dan heb je straks nog spijt

O - li - fant - je in het bos Laat je ma - ma toch niet los.
pa - pa

Esther Parigger

Generaliseren (2)

Vorige week schreef ik al een stukje over de taalontwikkeling van Samuel (26-02-09) en van de weeromstuit hoorde ik in de dagen erna allemaal nieuwe dingen. Nog even een aanvulling.

Het liedje over de olifant is nog steeds favoriet. Hij voegt ondertussen ook de beginzin toe, en is druk bezig de klanken die hij al produceerde, te perfectioneren. Vooral opvallend is dat hij speelt met de woorden in het liedje. Met name het woord ‘mamma’ wordt vervangen, meestal door andere aanspreektitels, zoals ‘pappa’ of ‘oma’.

Grappig is dat hij, nu hij deze truc heeft ontdekt, hetzelfde principe ook toepast op andere zinnetjes. Een zinnetje als ‘waar ben je nou?’, dat hij al beheerste, wordt nu bijvoorbeeld ook voorzien van de aanspreektitel van degene die hij wil vinden. Ook varieert hij de geluidsterkte van deze uiting, afhankelijk van waar hij denkt dat degene die hij zoekt is. Als ik bijvoorbeeld ergens boven ben, roept hij harder dan als ik ergens beneden ben. Lang leve *theory of mind*..

Wat dat laatste betreft: sinds deze week refereert hij niet meer alleen met ‘Samuel’ naar zichzelf, maar ook met ‘ik’. Of, om er zeker van te zijn dat we het goed begrijpen, met ‘ik, Samuel’.

Een andere mijlpaal deze week: tellen. Het begon als een spelletje (‘even kijken hoeveel tenen je hebt.. één, twee, drie, vier, vijf.. wauw!’ – en dan een kietelsessie), en dat is het nog steeds, maar hij telt al een beetje mee, en telt zelf ook een beetje: *een, twee* (1;10.29). Waar ik eerst alleen voeten en handen aangeboden kreeg, komt hij nu ook met andere dingen om te tellen aanzetten, zoals de kraaltjes van het telraam.

Eigenlijk blijkt uit al deze voorbeelden dat Samuel ondertussen in staat is te generaliseren. We merken het ook bij bijvoorbeeld het benoemen van kleuren. Het moet toch best

verwarrend zijn als je allemaal dingen ziet die al van een label zijn voorzien, en dan opeens hoort dat die toch ook allemaal ‘blauw’ heten. Dat hij begrijpt dat ze blauw *zijn*, vind ik ongelooflijk.

Judith Rispens

Mijn zoon (5;6) kwam thuis na bij een vriendje gelunched te hebben met de mededeling dat zij daar ‘eerst een boterham met hartig moeten eten en dan een met iets zachtigs mogen’. Voor de duidelijkheid, de regel eerst iets hartigs en dan iets zoets hebben wij thuis niet (alleen maar hartig, heel zielig..). Ook is er af en toe spraakverwarring, vooral als er wat meer figuurlijk of abstract taalgebruik aan te pas komt. Een voorbeeld daarvan is dat bij het uitdelen van een banaan aan mijn oudste zoon ik zoiets zei als ‘deze is voor jou, daar heb je recht op’. Zijn antwoord was ‘deze staat helemaal niet rechtop!’ (kijkend naar die kromme banaan). Bij een gesprek over zakgeld, waarin ik hem vertelde dat hij als hij ouder was zakgeld zou krijgen- vroeg hij mij ‘hoe groot is dan die zak met geld?’.

Sommige uitingen van mijn kinderen worden wellicht veroorzaakt door hun stadse omgeving. Bijvoorbeeld bij het voorlezen van een boek over een bij, vroeg ik mijn oudste zoon: ‘wat maakt een bij eigenlijk?’ Hij wist het niet. Toen ik hem vertelde dat het honing was, was zijn vraag ‘oh, werkt hij dan in een honingfabriek?’ En mijn jongste zoon zei bij het zien van de eerste voorjaarsbloemen vorig jaar: ‘mam, er zijn bloemen geboren’.

Verder nog drie uitingen in het morfofonologische domein:

Guus (5;6): ‘he, daar zijn allemaal mollengronten’ (doel: molshopen)

Jack (3;7): ik ga een auto bouwen met 10 uitladen (uitlaten)

Twee kinderen (rond 8 jaar) die net uit de Hermitage komen waar een tentoonstelling is over Alexander de Grote: ‘kom we gaan naar huis, Alexander de grootetjeAlexandertje de groot.....Alexandertje de grootetje spelen!’.

Margot Rozendaal

De taalverwerving van Eva (1;7)

De laatste keer dat ik in het KATblad over Eva’s taalverwerving schreef, is alweer een jaar geleden. Toen was Eva voornamelijk een fervent brabbelaarster, inmiddels is ze ook al een kleine babbelaarster (hoewel ze ook nog steeds ongelofelijk ingewikkelde brabbelsequenties produceert)

Als kind van een taalkundige moeder met eerste taalverwerving als specialisatie, weet Eva wat er van haar verwacht wordt. Dus, een week na haar eerste verjaardag produceerde ze haar eerste woordje, namelijk ‘boe’ toen ze in de Zwitserse bergen een koe zag. Ook andere onomatopoeën waren favoriet op dat moment:

Margot: Eva, hoe doet de slang?

Eva: ‘ssssssss’

Margot: En hoe doet het konijntje?

Eva: [Eva ademt in en uit door haar neus]

Margot: En hoe doet de leeuw?

Eva: Taaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa!

‘Whaaaa’ was blijkbaar nog een beetje lastig, en nog steeds, dus bij ons thuis zeggen leeuwen sinds de zomervakantie gewoon ‘taaaa’!

Eva's onomatopeeënrepertoire breidde zich snel uit, terwijl ze zich verder vooral op taalbegrip leek te concentreren. Daaruit wordt duidelijk wat de essentiële onderdelen van haar leven vormen. Rond 14 maanden reageerde Eva adequaat op vragen als de volgende:

Margot: Mag ik je speentje?

En dan gaf Eva mij het speentje

Margot: 'Waar is Nijntje?'

En dan ging Eva Nijntje zoeken

Margot: doe maar in je mondje!

Meestal deed ze het eten dan in haar mond.

Margot: Ga maar zwaaien

En dan zwaaide ze gedacht, meestal ook vergezeld van een 'da'!

Rond 16 maanden begon Eva ineens alles na te zeggen en het lijkt wel alsof zich sindsdien een spurt in de taalproductie heeft ingezet. Dit gaat natuurlijk gepaard met klassieke overgeneralisaties. Zo noemt Eva alle baby's Isa, omdat een van de baby's op de crèche (precies het kindje dat ze het allerliefste vindt) Isa heet. Dus, als we dor de stad fietsen en een wandelwagen zien, roept Eva altijd heel hard 'Isa!'. Ook overgeneraliseert ze 'af'. Alles sinds kort namelijk 'af', ook waar 'uit' beter is. Dus, haar muts moet 'af', en haar slab, maar ook haar jas en schoenen en ze wil 'af' als ze uit de kinderstoel wil.

En ja, als je je eerste woordje rond een jaar produceert, dan kan het bijna niet anders dan dat je met 18 maanden tweewoorduitingen gaat produceren. Tot nog toe hebben we er drie gespot:

Eva: da papa (Dag papa)

(en gelukkig ook 'da mama')

Eva: ga slapen

(maar dit was meer een imitatie van de crècheleidster die zei: 'Eva, ga je slapen?')

Eva: nee poep (als in : ik heb niet gepoept).

Dat laatste is trouwens wel handig: ze snapt het woord poep en zegt het ook zelf. Dus als ze naar haar luier wijst en 'poep' zegt, is het meestal raak!

Tot slot, Eva is een groot dierenliefhebster. Ze kan geluiden van de meest exotische dieren en als ze het geluid niet weet, verzint ze het gewoon lekker zelf. Bijvoorbeeld voor de pinguïn, door Eva sinds enkele dagen aangeduid met 'pimbim'.

Papa: Eva, hoe doet de pinguïn (als je het niet weet leg je het gewoon bij het kind zelf neer!)

Eva: pimpimpimpim!